

Nr 39

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av proposition med förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen, m. m., i vad propositionen hänvisats till utskottet, jämte motioner.

Ärendet

I proposition nr 125 har Kungl. Maj:t *dels* för prövning i grundlagsenlig ordning förelagt riksdagen det i *bilaga 1* till detta utlåtande intagna förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen, *dels* föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1956: 618) om allmänna sammankomster, *dels* anhållit om riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956: 617).

Propositionen har, såvitt avser ändring i tryckfrihetsförordningen, hänvisats till konstitutionsutskottet och i övrigt till lagutskott samt har i sistnämnda delar behandlats av första lagutskottet i dess utlåtande nr 47.

I detta utlåtande behandlas *propositionen*, i vad den hänvisats till konstitutionsutskottet, samt följande *motioner*:

1. I: 1234 och II: 1447 (2 fp + 3 cp + 2 m)
2. I: 1240 och II: 1453 (16 m)
3. I: 1243 (2 cp + 1 m)
4. I: 1233 och II: 1445 (10 fp)
5. I: 1235 och II: 1443 (8 cp)
6. I: 1236 och II: 1448 (6 m)
7. I: 1242 (1 cp)
8. I: 1232 och II: 1446 (9 fp)
9. I: 1231 och II: 1444 (4 cp)
10. II: 1441 (1 cp)
11. I: 233 och II: 274 (7 fp + 1 cp + 1 m).

Av dessa motioner behandlas nr 1—5 och 7—9 endast i vad de avser tryckfrihetsförordningen.

Motionerna har förtecknats i den ordning de behandlas nedan. Nummerbeteckningarna kommer att begagnas genomgående i utlåtandet. En förteckning över motionerna med återgivande av motionsyrkandena och samt-
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 5 saml. 2 avd. Nr 39*

liga motionärers namn och partitillhörighet finns i *bilaga 2*. En sammanfattning av innehållet i motionerna lämnas i det följande.

Av motionerna har nr 1—10 väckts som följdmotioner och nr 11 under den allmänna motionstiden.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en utvidgning av yttrande- och tryckfriheten på olika områden. Så skilda ämnen som pornografi, yttrandefrihet vid demonstrationer och brott mot trosfrid behandlas.

I fråga om pornografiska framställningar föreslås, att samhällets ingripanden på detta område koncentreras på den alltmera ohämmade spridningen av pornografiska alster till personer som inte önskar få del av sådana. Därför införs ett straffsanktionerat förbud mot skyltning eller liknande förfarande beträffande pornografisk bild. För straffbarhet förutsätts att skyllningen sker på ett sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt. Samtidigt införs förbud mot att utan föregående beställning sända annan pornografisk bild med posten eller på annat sätt tillstålla någon sådan bild.

Förslaget utgår i övrigt från att den som vill ta del av pornografi själv bör få bestämma däröver. De nuvarande bestämmelserna i brottsbalken och tryckfrihetsförordningen om sårande av tukt och sedlighet föreslås därför bli upphävda.

Vidare föreslås att vissa yttrandefrihetsbrott som bl. a. har aktualiserats i samband med demonstrationer avkriminaliseras. Sålunda föreslås att ringa fall av uppvigling skall vara straffria.

Förslaget innebär vidare att de särskilda reglerna om skymfande av svensk eller utländsk flagga eller annan rikssymbol upphävs. Vidare föreslås att den särskilda regeln i brottsbalken om möjlighet till straffskärpning vid kränkning av främmande makt ändras så att den inte längre gäller ärekränkning av främmande makts statsöverhuvud eller representant här i riket. Ärekränkning av främmande statsöverhuvud, som vistas här i landet, och av representant för främmande makt läggs generellt under allmänt åtal.

I detta sammanhang föreslås också en viss begränsning i polismyndighets rätt enligt lagen om allmänna sammankomster att upplösa och förbjuda förnyande av sådan sammankomst, t. ex. demonstration.

Enligt förslaget skall också straffbestämmelsen om brott mot trosfrid upphävas liksom dess motsvarighet i tryckfrihetsförordningen.

Slutligen föreslås viss justering i lagen om allmänna sammankomster och allmänna ordningsstadgan på grund av ändrade regler om uttagande av bevillningsavgift för särskilda förmåner och rättigheter.

I fråga om propositionens bakgrund och närmare innehåll hänvisar utskottet till propositionen och till vad som anföres i det följande samt, såvitt

gäller bl. a. ändringar i brottsbalken, till första lagutskottets förut nämnda utlåtande nr 47.

Motionernas huvudsakliga innehåll

En sammanfattning av innehållet i motionerna, såvitt de behandlas av konstitutionsutskottet, lämnas här.

Motionerna 1: Behandlingen av propositionen skall uppskjutas till höst-riksdagen.

Motionerna 2: Om uppskovsyrkandet inte vinner bifall, skall propositionen avslås i dess helhet och nytt förslag föreläggas riksdagen i enlighet med de riktlinjer som anges i motionerna.

Motionen 3: Propositionen skall avslås i vad den behandlar frågan om skymfande av rikssymbol.

Motionerna 4 och 5: »Brott mot religionsfrihet genom skymfande av sådant som enligt annans trosuppfattning hålles heligt» skall tas med i tryckfrihetsförordningens brottskatalog.

Motionerna 6: »Skymfande av sådant som enligt annans trosuppfattning hålles heligt» skall tas med i tryckfrihetsförordningens brottskatalog. Dessa motioner ansluter sig sålunda nära till motionerna 5. Yrkandet framställs under förutsättning att yrkandet i motionerna 2 om avslag på propositionen inte vinner riksdagens bifall.

Motionen 7: Motionen synes avse att propositionen skall avslås i de delar som behandlar upphävande av bestämmelserna om sårande av tukt och sedlighet.

Motionerna 8: »Kränkande av den allmänna känslan för anständighet genom grovt sedlighetssårande eller uppenbart förråande innehåll» skall tas med i tryckfrihetsförordningens brottskatalog.

Motionerna 9: Dessa motioner torde i sak ha samma syfte som motionerna 8 i vad dessa avser sårande av tukt och sedlighet. Hemställan skiljer sig emellertid från den i motionerna 8 genom att orden »grovt sedlighetssårande eller» saknas. Dessutom innehåller motionerna ett yrkande att tryckt skrift som uppenbart innefattar enligt tryckfrihetsförordningens brottskatalog straffbart kränkande av anständigheten skall kunna tas i förvar efter beslut av polismyndighet i avbidan på förordnande om beslag.

Motionen 10: Den allmänna begränsningen i rätten att sprida tryckta skrifter bör avse inte bara pornografisk bild — vilket föreslagits i propositionen — utan också »bild med våldsinslag». Den särskilda, på barn och ungdom inriktade begränsningen i spridningsrätten bör avse inte bara själva spridandet av tryckt skrift som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran — vilket föreslagits i propositionen — utan också det fall att någon »genom exempelvis annonsering bidrar till spridning» av sådan tryckt skrift.

Motionerna 11: Riksdagen bör hos Kungl. Maj:t begära förslag till lagstiftning om förverkande av ekonomisk vinning genom pornografibrott.

Utskottet

I propositionen föreläggs riksdagen förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen (TF), brottsbalken (BrB), lagen om allmänna sammankomster och i allmänna ordningsstadgan. Propositionen rör flera områden: yttrandefrihetsbrott och demonstrationsrätt, brott mot trosfrid, sårande av tukt och sedlighet m. m. Det huvudsakliga syftet med förslagen är att vidga yttrande- och tryckfriheten.

Till grund för förslagen ligger två delbetänkanden av kommittén för lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet (i fortsättningen kallad kommittén) samt en departementspromemoria, som i sin tur bygger på en undersökning om behovet av reformer i syfte att trygga utövandet av demonstrationsrätten. Beträffande förslagen till ändring i BrB resp. lagen om allmänna sammankomster har lagrådets utlåtande inhämtats.

Propositionens förslag i vad avser TF innebär följande.

Som följd av samtidigt föreslagna ändringar i BrB skall som otillåtet yttrande i tryckt skrift inte längre anses vare sig skymfande av rikssymbol eller skymfande av sådant som av svenska kyrkan eller annat här i riket verkamt trossamfund hålles heligt och inte heller förfarande som sårar tukt och sedlighet. I konsekvens härmed upphävs såsom obehövlig föreskriften om tagande i förvar av tryckt skrift, som uppenbart innefattar straffbart brott mot tukt och sedlighet. Detta i sin tur föranleder en redaktionell ändring av föreskriften om anmälan till chefen för justitiedepartementet, då beslut meddelats om tryckt skrifs tagande i förvar. I fråga om begränsning i rätten att sprida tryckt skrift införs en ny föreskrift, som förbjuder att pornografisk bild på eller vid allmän plats förevisas på sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt eller att sådan bild tillställs någon utan föregående beställning. I samband härmed görs slutligen en redaktionell ändring i föreskriften om förbud att bland barn och ungdom sprida tryckt skrift, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran.

Förslagen avviker väsentligt från de förslag som kommittén lade fram i dessa frågor. Kommitténs förslag kan i korthet karakteriseras som modifieringar av gällande bestämmelser i både skärpande och liberaliserande riktning.

Yrkanterna i följdmotionerna kan i stort grupperas på följande sätt:

- a) uppskov med behandlingen av propositionen till höstriksdagen
- b) avslag på propositionen i dess helhet jämte anhållan om nytt förslag utformat efter vissa riktlinjer
- c) bibehållande av nuvarande bestämmelser resp. genomförande av kommitténs förslag

d) skärpning av propositionens förslag om spridningsförbud.

Härtill kommer det under allmänna motionstiden väckta motionsparet om förverkande av ekonomisk vinning genom pornografibrott.

I det följande behandlas först frågan om uppskov eller avslag på propositionen i dess helhet. Därefter tas förslag och yrkanden upp till behandling efter ämnesområde.

Frågan om uppskov eller avslag på propositionen i dess helhet

I *motionerna 1* yrkas att behandlingen av propositionen skall uppskjutas till höstriksdagen. Som skäl härför anförs att propositionen lämnats så sent till riksdagen att den, på grund av den arbetsbelastning som såväl utskotten som riksdagen har under återsloden av vårsessionen, inte kan få den ingående behandling som är önskvärd. För den händelse att yrkandet om uppskov med behandlingen av propositionen till höstriksdagen inte vinner bifall, yrkas i *motionerna 2* att riksdagen skall avslå propositionen och hos Kungl. Maj:t anhålla om nytt förslag i enlighet med riktlinjer som anges i *motionerna*. Efter att ha redovisat sina synpunkter på olika delar av propositionen anför motionärerna som skäl för avslagsyrkandet att remissinstanserna på de flesta punkter har varit delade, att det endast i ett par frågor kan sägas föreligga en övervägande majoritet för förslaget och att Kungl. Maj:t inte alltid har följt majoritetens synpunkter i dessa fall.

Utskottet vill framhålla att förslagen om ändring i TF — vilka ju skall prövas i grundlagsenlig ordning — måste behandlas vid riksdagens vårsession för att kunna träda i kraft nästa år. Om förslagen inte behandlas vid denna session, kan de inte träda i kraft förrän tidigast 1974 enligt vad nu kan bedömas. *Utskottet* finner att ett sådant uppskov inte är försvarligt i fråga om t. ex. förbud mot spridning av pornografisk bild.

Avslagsyrkandet i *motionerna 2*, vilket är subsidiärt i förhållande till uppskovsyrkandet i *motionerna 1*, synes avse att propositionen skall avvisas utan prövning i sak samtidigt som nytt förslag begäres hos Kungl. Maj:t. *Utskottet* anser emellertid att propositionen bör tas upp till saklig behandling. Härvid bör de olika delförslagen i propositionen ställas mot resp. yrkanden i övriga motioner, vilka tillsammans kan sägas beröra alla väsentliga delar av propositionen. I anslutning härtill bör självfallet redogörelse lämnas för de synpunkter som framförs i *motionerna 2*.

Utskottet avstyrker sålunda de i *motionerna 1* och *2* framställda yrkandena om uppskov resp. avslag.

Skymfande av rikssymbol

För skymfande av rikssymbol, dvs. ett lands flagga eller vapen eller annat dess höghetstecken, finns två särskilda straffbestämmelser, nämligen beträffande svensk rikssymbol i 16 kap. 7 § BrB (under kapitelrubriken »Om brott mot allmän ordning») och beträffande utländsk rikssymbol i 19 kap. 10 §

BrB (under kapitelrubriken »Om brott mot rikets säkerhet»). Motsvarigheter till dessa särskilda straffbestämmelser finns i 7 kap. 4 § 6 resp. 8 TF. Straffbestämmelsen beträffande utländsk rikssymbol infördes under början av andra världskriget för att störningar i Sveriges vänskapliga förbindelser med främmande makt skulle undvikas. Straffbestämmelsen beträffande svensk rikssymbol kom först efter andra världskriget, närmast som följd av att straffbestämmelse för utländsk rikssymbol redan fanns.

I *propositionen* föreslås att de särskilda straffbestämmelserna och deras motsvarigheter i TF skall upphävas. Till grund för propositionen i denna del ligger ett förslag i den förut nämnda departementspromemorian. I propositionen framhålls att de flesta myndigheter och organisationer som hörts över promemorian har ansett att särskilda straffbestämmelser för skymfande av rikssymbol inte längre är behövliga. Föredragande departementschefen förklarar bl. a. att det under senare tid har skett en påtaglig förskjutning i värderingarna från nationalism till internationalism och att enligt hans mening särskilda straffbestämmelser för skymfande av rikssymbol inte längre har någon egentlig funktion att fylla — det får för Sveriges del anses tillräckligt att reglerna om förargelseväckande beteende och skadegörelse kan tillämpas i förekommande fall.

Frågan om skymfande av rikssymbol behandlas i *motionerna 2 och 3*. Förslagsställarna i motionerna 2 uttalar att de i likhet med ett stort antal remissinstanser anser att straffskyddet för rikssymboler bör behållas. De uttalar vidare att några bärande skäl för ett avskaffande inte har anförts och att inte heller några nackdelar har påvisats för ett behållande av bestämmelserna med den restriktiva tillämpning som praktiseras.

Utskottet ansluter sig till vad föredragande departementschefen anför och tillstyrker sålunda propositionens förslag i denna del såvitt gäller ändring i TF. I motsvarande mån avstyrkes motionerna av utskottet. Det synes emellertid utskottet angeläget framhålla att reglerna om förargelseväckande beteende och skadegörelse ger möjligheter att ingripa mot de företeelser som det här är fråga om.

Brott mot trosfrid

Genom bestämmelser i 16 kap. 9 § BrB om brott mot trosfrid ges skydd för sådant som religiösa människor håller heligt. För sådant brott kan den dömas som offentligen skymfar det som hålls heligt av svenska kyrkan eller annat trossamfund som är verksamt i Sverige. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 7 kap. 4 § 13 TF.

Kommittén föreslog att trosfridsbestämmelsen i princip behålles men att den ges ett delvis ändrat innehåll. Enligt kommittéförslaget skulle det vara straffbart att i strid mot rätten till religionsfrihet offentligen skymfa sådant som enligt annans trosuppfattning hålls heligt. Kommittén var inte enhällig i denna del, utan två reservanter föreslog att trosfridsparagrafen skulle upp-

hävas utan att ersättas av någon annan bestämmelse. Meningarna om kommittémajoritetens förslag har varit delade under remissbehandlingen.

I *propositionen* föreslås att bestämmelsen i 16 kap. 9 § BrB och dess svarighet i 7 kap. 4 § 13 TF upphävs. Propositionen ansluter sig i denna del till kommittéreservanternas och vissa remissinstansers uppfattning att den inskränkning i yttrande- och tryckfriheten som bestämmelsen om brott mot trosfrid medför inte längre är berättigad. Bl. a. anförs att utvecklingen i samhället har gått i riktning mot en allt generösare inställning mot oliktankande. Gällande bestämmelser (16 § regeringsformen samt 16 kap. 4 § BrB om straff för störande av förrättning eller av allmän sammankomst, 16 kap. 8 § BrB om straff för hets mot folkgrupp och straffbestämmelserna om ärekränkning och förargelseväckande beteende) samt föreslagen ny lagstiftning (prop. 1970:87 med förslag till lagstiftning mot rasdiskriminering m. m.) anses utgöra ett tillfredsställande skydd mot att medborgarnas känsla för religiösa värden kränks genom otillbörliga förfaranden.

Förutom i *motionerna 2* tas frågan om trosfrid upp i *motionerna 4—6*. I stort kan sägas att samliga dessa motioner ansluter till kommitténs förslag. I *motionerna* yrkas sålunda, såvitt nu är i fråga, att »brott mot religionsfriheten genom skymfande av sådant som enligt annans trosuppfattning hålles heligt» skall vara med i TF:s brottskatalog. Hemställan i *motionerna 6* har dock en något annorlunda formulering. En närmare redogörelse för motionsyrkandena har lämnats på s. 3, till vilken hänvisas.

Som skäl för ståndpunkterna anförs i resp. motioner bl. a. följande.

Motionerna 2: Ett övervägande antal remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag. Dessutom har en del remissinstanser förordat att nuvarande bestämmelser bör bibehållas. Endast ett fåtal instanser har stött reservanternas förslag. Skyddet för viss trosbekännelse i prop. nr 87 om skydd mot rasdiskriminering m. m. gäller endast folkgrupp och inte den enskilda människans rätt till religionsfrihet.

Motionerna 4: Den bedömning som görs i propositionen kan inte godtas. Visserligen vore det önskvärt att tolerans och hänsyn till andra människors känsla av olika slag så genomsyrar vårt samhälle att ett särskilt straffstadgande av ifrågasatt art skulle framstå som överflödigt. Det torde dock vara svårt att hävda att vi i dag har nått därhän. Att straffbelägga endast offentligt skymfande av sådant som enligt en trosuppfattning hålles heligt kan f. ö. knappast anses innebära en oskälig begränsning av samhällsdebatten.

Motionerna 5: Även i fortsättningen bör det finnas ett skydd för brott mot trosfriden utöver det som ges i bestämmelserna om störande av förrättning eller av allmän sammankomst, hets mot folkgrupp och förargelseväckande beteende. Bestämmelserna om brott mot trosfriden bör kvarstå i någon form.

Motionerna 6: Skymfande framställningar och annan hädelse utgör som regel inte något led i »en fri och öppen debatt». I en livsåskådningsdebatt bör debatten inte bara vara öppen och fri utan även kultiverad.

I likhet med föredragande departementschefen anser sig *utskottet* kunna konstatera att utvecklingen i samhället har gått i riktning mot en allt generösare inställning mot oliktankande. Enligt de värderingar som sedan länge har gällt i vårt land bör man vara mycket restriktiv med inskränkningar i yttrande- och tryckfriheten. Självfallet kan dock inte uppfattningen om vilka restriktioner som bör finnas vara fastlagd en gång för alltid. Tvärtom är det naturligt att denna uppfattning förskjuts allt efter samhällsutvecklingen. Behovet av att genom lagstiftning särskilt garantera religionsfriheten är enligt utskottets mening numera inte så starkt att det motiverar en inskränkning i yttrande- och tryckfriheten. Den punkt i TF:s brottskatalog som avser brott mot trosfrid kan därför tas bort utan att ersättas med någon annan bestämmelse.

Utskottet tillstyrker sålunda propositionen i denna del och avstyrker motionerna i motsvarande mån.

Sårande av tukt och sedlighet m. m.

I 16 kap. 11 § första stycket BrB föreskrivs straff för den som sårar tukt och sedlighet genom framställning i skrift eller bild eller genom att saluhålla, förevisa eller annorledes sprida skrift eller bild. Stadgandet har sin motsvarighet i 7 kap. 4 § 14 TF. En särskild bestämmelse om straff för förledande av ungdom finns i 16 kap. 12 § BrB. Enligt denna bestämmelse är det straffbart att bland barn eller ungdom sprida skrift eller bild, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 6 kap. 2 § TF. Vidare finns i 10 kap. 10 § TF en föreskrift som medger att tryckt skrift, som uppenbart innefattar enligt TF:s brottskatalog straffbart brott mot tukt och sedlighet, tas i förvar efter beslut av polismyndighet i avbidan på förordnande om beslag.

Enligt *kommittén* bör fortfarande finnas en gräns för yttrandefriheten beträffande sedlighetssårande framställningar. Det straffria området för sådana framställningar bör dock vidgas i jämförelse med vad som gäller i dag. Endast grovt sedlighetssårande framställningar bör träffas av kriminaliseringen. Det bör enligt *kommittén* även sättas en gräns för rena våldsskildringar så att uppenbart förråande framställningar blir straffbara. Dessa begränsningar bör gälla framställningar över huvud taget och inte enbart framställningar i skrift eller bild. Ett straffsanktionerat förbud mot spridning av sedlighetssårande alster bör införas. Den särskilda bestämmelsen i 16 kap. 12 § BrB om straff för förledande av ungdom bör inte som nu vara begränsad till att gälla spridning av skrift eller bild utan bör avse även andra framställningar, t. ex. filmförevisning och teater. Föreskriften i 10 kap. 10 § TF om tagande i förvar bör finnas kvar med redaktionell ändring.

I *propositionen* föreslås att de nuvarande bestämmelserna i BrB och i TF:s brottskatalog om sårande av tukt och sedlighet upphävs och ersätts med en

bestämmelse i BrB om otillåtet förfarande med pornografisk bild och en häremot svarande bestämmelse i TF om inskränkning i spridningsrätten. En närmare redogörelse för förslaget i vad det avser TF har lämnats på s. 2, till vilken hänvisas.

Till motivering av förslaget anförs i propositionen bl. a. följande.

En vidsträckt yttrandefrihet är nödvändig för en väl fungerande opinionsbildning och debatt i samhälls- och kulturfrågor. Samhället bör över huvud taget inte genom lagstiftning göra andra inskränkningar i yttrandefriheten än som är nödvändiga för att värna om andra betydande allmänna eller enskilda intressen. En viktig synpunkt är också att den enskilde i vidaste möjliga omfattning själv bör få bestämma vilka framställningar i skrift, bild eller andra media han vill ta del av. En annan sak är att det kan finnas skäl att begränsa rätten att sprida framställning av skilda slag på ett sådant sätt att den enskilde inte direkt eller indirekt tvingas att mot sin vilja ta del av sådant som enligt gängse värderingar uppfattas som sedlighetssårande, kränkande eller på annat sätt stötande. En påtaglig förskjutning i uppfattningen om vad som skall anses såra tukt och sedlighet har skett. Förändringarna har kommit till uttryck inte minst i rättstillämpningen, framförallt i vissa tryckfrihetsmål. Gränserna för yttrandefriheten har åtminstone i vissa underrätters praxis förskjutits så långt att man när det gäller tryckta skrifter kan ifrågasätta om ifrågavarande straffbestämmelser tillgodoser något meningsfyllt ändamål.

Vidare anförs i propositionen att frågan om behovet av en samhällskontroll över filmen och formerna för en sådan kontroll i sak kan bedömas helt fristående från spörsmålet, i vilken utsträckning t. ex. pornografiska eller sadistiska framställningar eller våldsskildringar i andra media skall vara tillåtna eller bör kriminaliseras. Det är ingenting som hindrar att man i en filmsansvarighetslag, vid sidan av hänvisningar till TF:s brottskatalog, inför en särskild straffbestämmelse beträffande filmer med sedlighetssårande innehåll eller sadistiska våldsinslag. Man bör emellertid inte förbise att ett upphävande av de nuvarande bestämmelserna om straff för framställningar som sårar tukt och sedlighet kommer att avse också sådana filmen närliggande media som teater, varieté, TV och radio. Såvitt gäller TV och radio kan man dock inom ramen för avtalet mellan staten och Sveriges Radio angående radioföretagets programverksamhet skapa tillfredsställande garantier för att sedlighetssårande framställningar eller sadistiska våldsskildringar inte släpps fram. Beträffande teater och närliggande media har hittillsvarande erfarenheter inte gett vid handen att det för dessa medias vidkommande finns behov av sådana straffbestämmelser som här är aktuella.

I fråga om bestämmelsen i 16 kap. 12 § BrB om straff för förledande av ungdom kan det enligt propositionen ifrågasättas om ett upphävande av bestämmelsen i 16 kap. 11 § BrB om straff för sårande av tukt och sedlighet kommer att leda till att framställningar med sådant innehåll som avses i

16 kap. 12 § BrB kommer att öka i en omfattning som motiverar den av kommittén föreslagna utvidgningen. Bestämmelsen i 16 kap. 11 § BrB har i praktiken tillämpats mycket liberalt under senare år, varför redan nu mycket avancerade framställningar bedöms som tillåtna. Vidare finns viss garanti för att framställningar med sådant innehåll som avses i 16 kap. 12 § BrB inte sprids bland barn och ungdom. Man kan sålunda utgå ifrån att Sveriges Radio på grund av det avtal som slutits mellan radioföretaget och staten inte kommer att sända ett program av förråande art. I övrigt förhåller det sig så enligt vad som uppgetts att barnteater ges uteslutande av stats- och kommunalunderstödda institutioner, och det får anses osannolikt att dessa institutioner skulle ge sig hän åt spekulationer i grovt våld eller olika slags perversiteter.

Beträffande spridningsförbudet utsågs i propositionen att detta bör vara betydligt mera begränsat än det som kommittén har föreslagit, både beträffande framställningens art och i fråga om spridningssättet. Skyltning och affischering m. m. av skrifter som har ett textinnehåll av pornografisk karaktär kan knappast i något fall anses vara ägnad att väcka allmän anstöt. Detsamma kan sägas i fråga om utdelning och försändning per post av sådant textmaterial. Förbudet bör omfatta endast bild och inte som kommittén har föreslagit alla slag av framställningar. Vidare bör endast sådan spridning vara straffbar som innebär att allmänheten mer eller mindre påtvingas åsynen av pornografiska bilder på eller vid allmän plats (skyltning) eller att den enskilde medborgaren mot sin vilja i postförsändelse eller på annat sätt tillställs sådana bilder. Spridningsförbudet bör tas in i 16 kap. 11 § BrB i stället för bestämmelsen om straff för sårande av tukt och sedlighet. Förbudet kommer i den mån det avser tryckt skrift i strid mot TF:s bestämmelser om fri spridningsrätt. Därför bör en bestämmelse införas i TF som uttryckligen begränsar spridningsrätten i nu angivna avseenden. Ett förbud av detta slag får anses närmast ha karaktären av en ordningsföreskrift och kan inte med fog sägas vara ett alltför hårt ingripande i yttrandefriheten.

Frågan om sårande av tukt och sedlighet m. m. berörs i *motionerna 2* samt i *motionerna 7—10*. Av dessa motioner kan 2, 8 och 9 sägas i stort ansluta sig till kommitténs förslag. Motionen 7 synes avse att propositionen bör avslås i nu förevarande del, medan motionen 10 tar sikte på en skärpning av propositionens förslag om spridningsförbud. Frågan om förverkande av ekonomisk vinning genom pornografibrott tas upp i *motionerna 11*, som väckts under den allmänna motionstiden. En närmare redogörelse för innehållet i motionerna har lämnats på s. 3 f., till vilken hänvisas.

Beträffande motiveringarna för motionsyrkandena kan följande anföras.

Motionerna 2: Förslaget att spridningsförbudet skall omfatta endast spridning av pornografisk bild kan inte biträdas. Motiveringen för att inte i ett sammanhang behandla förslagen från kommittén resp. filmcensurutredningen kan inte godtas.

Motionen 7: Ett genomförande av lagförslaget skulle helt frisläppa sex- och våldsskildringar och medge offentliga tillställningar med rent vämjeliga och perversa inslag som exempelvis förekommer i Danmark. Eftersom profitörer gör stora ekonomiska vinster inom denna bransch är faran för växande omfattning stor.

Motionerna 8: Föredragande departementschefens bedömning att skyltning, affischering, utdelning och försändning per post av skrifter med pornografiskt textinnehåll knappast i något fall kan anses vara ägnad att väcka allmän anstöt är inte riktig. Tvärtom torde t. ex. text på affischer av olika slag mycket väl kunna vara av sådan pornografisk karaktär att den väcker anstöt hos många människor. Spridningsförbudet bör sålunda omfatta även pornografisk text. — Även om de vetenskapliga undersökningar som företagits varken kunnat bekräfta eller förneka psykiska skadeverkningar genom konsumtion av pornografi eller våldsskildringar torde i varje fall risken för sådan skada hos psykiskt labila personer vara så pass sannolik att åtminstone rent sadistisk pornografi, liksom framställningar av en del klart abnorma beteenden, t. ex. otukt med djur eller döda människor, bör kunna förbjudas helt. Den av kommittén föreslagna yttersta gränsen för yttrandefrihet när det gäller sedlighetssårande framställningar bör godtagas.

Motionerna 9: All departementschefen inte följt upp kommitténs förslag och även innefattat alla typer av framställningar med grovt sedlighets-sårande eller uppenbart förråande innehåll i det framlagda förslaget är att beklaga. Det är särskilt väsentligt att inte framställningar av förråande våldskaraktär eller sadistiska framställningar finns tillgängliga. Kommitténs förslag om en yttersta gräns för framställningar av grovt sedlighets-sårande eller uppenbart förråande karaktär biträdades.

Motionen 10: Det är av stor vikt att åtgärder vidtas för att förhindra förevisning och spridning av bilder med våldsinslag. Dessa kan antas bidra till att underhålla den våldsmentalitet som råder i samhället och även bidra till en ytterligare glorifiering av våldet. Det förekommer i dag reklam i tidningarna för skrifter som i huvudsak innehåller våldsskildringar. I annonseringen används bilder med våldsinslag. 6 kap. 2 § TF bör ges en sådan utformning att bild med våldsinslag omfattas av samma restriktioner som pornografisk bild. Vidare bör det vara förbjudet att genom annonsering bidra till spridning bland barn och ungdom av sådana skrifter som kan verka förråande.

Motionerna 11: Regeln om konfiskation är föga effektiv både för att hindra spridning av pornografisk bok eller tidskrift eller pornografiska bilder och för att hindra åtalade att göra sig ekonomisk vinning genom skrifterna i fråga. Ofta uppgår denna vinst till mångdubbelt högre belopp än de böter som regelmässigt utdöms som brottspåföljd, vilket måste betecknas som stötande. Huruvida en lösning av frågan skall åstadkommas inom Kungl. Maj:ts kansli eller om kommittén för lagstiftning om yttrande- och tryckfrihet bör erhålla tilläggsdirektiv att ta upp frågan under sitt fortsatta ut-

redningsarbete, synes vara en bedömningsfråga varom olika meningar kan råda.

Enligt *utskottets* mening innebär propositionens förslag en lämplig anpassning av lagstiftningen till de förskjutningar som på senare tid har ägt rum i den allmänna uppfattningen om vad som är att anse som sårande av tukt och sedlighet. Det framstår för utskottet som uppenbart att denna uppfattning är mycket liberalare i dag än för t. ex. ett par årtionden sedan. Med hänsyn härtill och till vad utskottet tidigare anfört om att man bör vara mycket restriktiv med inskränkningar i yttrande- och tryckfriheten finner utskottet att förfarande som sårar tukt och sedlighet kan utgå ur TF:s brottskatalog. Å andra sidan syns det utskottet angeläget att spridningen av pornografiska bilder begränsas så att den ohöjda och påträngande skyltningen av sådana bilder försvinner och så att medborgarna i fortsättningen slipper bli påtvingade pornografiska bilder genom t. ex. postförsändelser. Den i propositionen föreslagna lydelsen av 6 kap. 2 § TF täcker den begränsning i rätten att sprida tryckta skrifter som sålunda är önskvärd. Att låta spridningsförbudet omfatta även bild med våldsinslag synes vara att gå för långt med inskränkningar i yttrande- och tryckfriheten. Detsamma kan sägas om förslaget att under spridningsförbudet ta in annonsering o. d. av tryckt skrift, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra fara för de ungas sedliga fostran.

Såvitt gäller andra media än tryckta skrifter vill utskottet endast förklara att det i likhet med föredragande departementschefen anser att frågan om samhällets kontroll över filmproduktionen kan tas upp i ett senare sammanhang och att det beträffande TV och radio samt teater och liknande inte finns behov av något särskilt spridningsförbud.

Vad slutligen angår frågan om förverkande av ekonomisk vinning genom pornografibrott bör framhållas att den saknar aktualitet om riksdagen, som utskottet förordar, bifaller propositionens förslag att förfarande som sårar tukt och sedlighet skall tas bort ur TF:s brottskatalog.

Utskottet tillstyrker sålunda propositionen även i denna del och avstyrker motionerna i motsvarande mån.

I övrigt har propositionen inte gett utskottet anledning till erinran eller särskilt yttrande.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande frågan om *uppskov* med behandlingen av proposition nr 125: att riksdagen avslår motionerna I: 1234 och II: 1447 (nr 1), såvitt de hänvisats till konstitutionsutskottet;

2. beträffande frågan om *avslag* på proposition nr 125 i avvaktan på nytt förslag: att riksdagen avslår motionerna I: 1240 och II: 1453 (nr 2), såvitt de hänvisats till konstitutionsutskottet;

3. beträffande frågan om *skymfande av rikssymbol*: att riksdagen, i anledning av proposition nr 125 i vad den i denna del hänvisats till konstitutionsutskottet och med avslag på motionen I: 1243 (nr 3) i motsvarande del, antar det i *bilaga 1* till detta utlåtande intagna förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen, såvitt avser ändrad lydelse av 7 kap. 4 § 6 och upphävande av 7 kap. 4 § 8;

4. beträffande frågan om *brott mot trosfrid*: att riksdagen, i anledning av proposition nr 125 i vad den i denna del hänvisats till konstitutionsutskottet och med avslag på motionerna I: 1233 och II: 1445 (nr 4) samt I: 1235 och II: 1443 (nr 5), alla i motsvarande del, ävensom motionerna I: 1236 och II: 1448 (nr 6), antar det i *bilaga 1* till detta utlåtande intagna förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen, såvitt avser upphävande av 7 kap. 4 § 13;

5. beträffande frågan om *sårande av tukt och sedlighet m. m.*: att riksdagen, i anledning av proposition nr 125 i vad den i denna del hänvisats till konstitutionsutskottet och med avslag på motionerna I: 1242 och II: 1441 (nr 7 respektive 10) ävensom motionerna I: 1232 och II: 1446 (nr 8) samt I: 1231 och II: 1444 (nr 9), motionen I: 1242 och sistnämnda fyra motioner i vad de hänvisats till konstitutionsutskottet, antar det i *bilaga 1* till detta utlåtande intagna förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen, såvitt avser ändrad lydelse av 6 kap. 2 § första stycket, 7 kap. 4 § 12 och 10 kap. 12 § samt upphävande av 7 kap. 4 § 14 och 10 kap. 10 §;

6. beträffande frågan om *förverkande av ekonomisk vinning genom pornografibrott*: att riksdagen avslår motionerna I: 233 och II: 274 (nr 11).

Stockholm den 21 maj 1970

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson* (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Harald Petters-

son (cp), Sörlin* (s), Richardson (fp), Hernelius (m), Nyquist (s) och Norberg (s); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Henningsson (s), Björkman (m), fru Thunvall (s), Johansson i Trollhättan (s), Boo* (cp), Sterne* (fp), Andersson i Billingsfors (s), fru Hjelm-Wallén (s) och herr Strömberg (fp).

Vid behandling av de frågor som avses med punkterna 3—6 har herr Svenungsson ersatt herr Hernelius (m).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

Frågan om uppskov

1. av fru Segerstedt Wiberg (fp) samt herrar Sveningsson (m), Harald Pettersson (cp), Richardson (fp), Hernelius (m), Larsson i Luttra (cp), Björkman (m), Boo (cp), Sterne (fp) och Strömberg (fp), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Propositionen, som behandlar ett stort antal vitt skilda lagfrågor av väsentlig betydelse, har avlämnats till kamrarna den 24 april, alltså efter den ordinarie propositionstidens utgång. Med hänsyn till ledamöternas, berörda utskotts och kamrarnas arbetsbörda under därefter återstående tid av vårsessionen är det uppenbart att propositionen inte av vårriksdagen kan underkastas den ingående prövning som är önskvärd. Visserligen är det önskvärt att ett i propositionen föreslaget förbud mot förevisning av pornografiska alster genomförs. Lagstiftningen ger emellertid redan nu genom bestämmelserna om sårande av tukt och sedlighet, därest bestämmelserna användes, utrymme för ingripande mot de grövsta arterna av pornografisk skyltning. Några olägenheter behöver därför inte uppstå till följd av ett uppskov. Behandlingen av propositionen bör således, i enlighet med vad som yrkas i motionerna I: 1234 och II: 1447 (nr 1) uppskjutas till riksdagens höstsession.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med bifall till motionerna I: 1234 och II: 1447 (nr 1) i motsvarande del, beslutar att uppskjuta behandlingen av propositionen nr 125, såvitt den hänvisats till konstitutionsutskottet, till höstsessionen av innevarande års riksdag.»

Frågan om avslag på propositionen i dess helhet

2. av herrar Sveningsson, Hernelius och Björkman (alla m), vilka ansett att utskottet, under förutsättning att riksdagen inte bifaller reservationen 1, bort anföra och hemställa följande:

»Som framhålls i motionerna I: 1240 och II: 1453 (nr 2) avviker propo-

sitionens förslag på åtskilliga punkter från vad kommittén efter ett omfattande utredningsarbete föreslagit. I vissa delar grundas propositionen dessutom enbart på överväganden inom departementet. Remissopinionen är mycket delad; endast i ett par frågor föreligger en klar majoritet för propositionens förslag. Redan dessa förhållanden är ägnade att framkalla tveksamhet om förslagen bör genomföras. Tveksamheten förstärks av det stora antalet motioner med yrkanden om avslag eller ändringar på väsentliga punkter som väckts i riksdagen.

Enligt utskottets mening innefattar propositionsförslagen åtskilligt som står i strid med grundläggande värderingar hos stora delar av vårt folk. För många torde den reella innebörden av flera av förslagen också te sig utomordentligt stötande. I sistnämnda hänseende vill utskottet endast återge vad motionärerna sammanfattningsvis anför om vad som skulle inträffa vid bifall till propositionen. Motionärerna ger följande exempel:

I fråga om trosfrid skulle skymfande av sådant, som av svenska kyrkan eller annat här i riket verksamt trossamfund hålles heligt, inte föranleda någon påföljd i och för sig. I fråga om allmänna sammankomster skulle upplösningsrätt inte föreligga, även om därvid förekommit något som strider mot lag eller det gällt att — sedan andra åtgärder visat sig vara otillräckliga — förebygga fortsatt lagstridigt förfarande. I fråga om flaggbränning eller annat skymfande av svensk eller utländsk rikssymbol slopas den särskilda straffbestämmelsen. I fråga om föreställning på enskilt område skulle det bli straffritt att mot betalning för publik arrangera samlag, förelisning av sexuella perversiteter eller våldsscener av sadistisk karaktär. T. o. m. föreställningar av denna art, speciellt arrangerade för ungdomar, skulle bli straffria. Samlag på offentlig plats, i parker och på gator, skulle ej bli föremål för ingripande annat än som förargelseväckande beteende. I TV skulle varje slag av föreställning, även pornografisk, bli utan straff, om föreställningens karaktär i förväg tillkännagivits.

De anförda exemplen är enligt utskottets mening tillräckliga för att visa att propositionen inte kan godtagas i sin föreliggande utformning. De erforderliga jämkningarna är så omfattande att det uppenbart inte är möjligt för vederbörande utskott att under den korta tid som står till förfogande utforma nya förslag. Utskottet ansluter sig således till yrkandet i motionerna I: 1240 och II: 1453 (nr 2) om avslag på propositionen. Riksdagen bör hos Kungl. Maj:t anhålla om ett nytt förslag i enlighet med riktlinjerna i nämnda motioner.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med bifall till motionerna I: 1240 och II: 1453 (nr 2) i motsvarande del,

dels avslår propositionen nr 125, såvitt den hänvisats till konstitutionsutskottet,

dels anhåller hos Kungl. Maj:t om nytt förslag i motsva-

rande del i enlighet med de riktlinjer som angivits i de nämnda motionerna.»

Frågan om skymfande av rikssymbol

3. av herrar Harald Pettersson (cp), Svenungsson (m), Larsson i Luttra (cp) och Boo (cp), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande på sid. 6 som börjar med »Utskottet ansluter sig» och slutar med »är fråga om» bort ha följande lydelse:

»Såsom departementschefen framhåller betraktar alltjämt många människor skymfligt beteende mot det egna landets eller annat lands flagga eller mot andra statssymboler som stötande. Utskottet kan inte finna att det motiv som åberopades vid tillkomsten av de särskilda bestämmelserna till skydd för främmande stats rikssymbol — nämligen risken för att rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt skulle störas — har försvagats i nämnvärd utsträckning under den tid bestämmelserna varit i kraft. De möjligheter, som vid ett bifall till propositionen kommer att stå till buds för ingripande mot den som skymfar utländsk rikssymbol, kan inte anses tillräckliga. Utskottet motsätter sig därför att de särskilda bestämmelserna om skymfande av utländsk rikssymbol upphävs. I konsekvens härmed föreligger inte heller skäl ta bort de särskilda bestämmelserna om skydd för svensk rikssymbol.

Utskottets ställningstagande innebär att utskottet, såvitt nu är i fråga, biträder förslaget i motionen I: 1243 (nr 3) om avslag på propositionen i denna del.»

dels att punkten 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»3. beträffande frågan om *skymfande av rikssymbol*: att riksdagen, med bifall till motionen I: 1243 (nr 3) i vad den hänvisats till konstitutionsutskottet, förkastar det genom proposition nr 125 framlagda förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen, såvitt avser ändrad lydelse av 7 kap. 4 § 6 och upphävande av 7 kap. 4 § 8;»

Frågan om brott mot trosfrid

4. av herrar Harald Pettersson (cp), Svenungsson (m), Larsson i Luttra (cp), Boo (cp), Sterne (fp) och Strömberg (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på sid. 8 som börjar med »I likhet med» och slutar med »i motsvarande mån» bort ha följande lydelse:

»Utskottet kan helt ansluta sig till vad departementschefen uttalar i propositionen om angelägenheten av att en fri och öppen debatt kan föras i alla viktiga frågor som har anknytning till mänsklig samlevnad och att en vidsträckt rätt till yttrande- och tryckfrihet är en förutsättning för en sådan debatt. Samtidigt måste understrykas att en demokratisk samhällsordning förutsätter tolerans och respekt för andra medborgares åsikter och värderingar i olika frågor. Om den enskilda människan utsätts för offentlig skymf på grund av sina religiösa åsikter eller om hennes religiösa tro blir utsatt för sådan skymf, bör samhället kunna ingripa för att säkerställa religionsfriheten. De bestämmelser i detta hänseende som står till buds, om de särskilda trosfridsbestämmelserna tas bort, utgör enligt utskottets mening inte ett tillfredsställande skydd för individen.

Önskemålen om en fri och öppen debatt i religiösa frågor står inte i ett motsatsförhållande till strävandena att skydda de människor som har en religiös övertygelse. Med visst fog torde man tvärtom kunna hävda att diskussionen rörande livsåskådningsfrågor underlättas om den enskilde inte behöver riskera att bli utsatt för skymf på grund av sin religiösa tro. För ett bibehållande av de särskilda trosfridsbestämmelserna talar också att det skulle te sig märkligt om de slopades i vårt land samtidigt som det inom FN pågår arbete på en konvention rörande avskaffande av alla former av ofördragsamhet och diskriminering grundade på religion och övertygelse.

Utskottet intar således den ståndpunkten, såvitt nu är i fråga, att det även i fortsättningen bör finnas en inskränkning i yttrande- och tryckfriheten till förmån för trosfriden. Ifrågavarande punkt i tryckfrihetsförordningens brottskatalog bör avfattas på sätt som föreslagits av kommittén. Ställningstagandet innebär att utskottet i sak tillstyrker samtliga motionsyrkanden i denna del. Propositionen avstyrkes i motsvarande mån.»

dels att punkten 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»4. beträffande frågan om *brott mot trosfrid*: att riksdagen i anledning av proposition nr 125 och motionerna I: 1236 och II: 1448 (nr 6) och med bifall till motionerna I: 1233 och II: 1445 (nr 4) samt I: 1235 och II: 1443 (nr 5), propositionen och sistnämnda fyra motioner i vad de i denna del hänvisats till konstitutionsutskottet, för sin del antar följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse av 7 kap. 4 § 13 tryckfrihetsförordningen:

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Denna punkt utgår)

(Utskottets förslag)

13. *brott mot religionsfriheten genom skymfande av sådant som enligt annans trosuppfattning hålles heligt;*»

Frågan om sårande av tukt och sedlighet m. m.

5. av fru Segerstedt Wiberg (fp) samt herrar Harald Pettersson (cp), Richardson (fp), Svenungsson (m), Larsson i Luttra (cp), Boo (cp), Sterne (fp) och Strömberg (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på sid. 12 som börjar med »Enligt utskottets mening» och slutar med »i motsvarande mån» bort ha följande lydelse:

»Som departementschefen framhåller har det skett en påtaglig förskjutning i uppfattningen om vad som skall anses såra tukt och sedlighet; många företeelser som tidigare bedömdes som sedlighetssårande betraktas i dag som fullt acceptabla. Enligt utskottets mening är det angeläget att ifrågasvarande lagbestämmelser bringas i överensstämmelse med de nya etiska värderingarna. Vägledande bör vara att andra inskränkningar i yttrandefriheten inte bör göras än de som är nödvändiga för att värna om andra betydande allmänna eller enskilda intressen. I detta hänseende kommer självfallet risken för psykiska skadeverkningar i förgrunden. Visserligen synes det, som departementschefen uttalar, inte vara möjligt att dra några säkra slutsatser av de vetenskapliga undersökningar som kommittén redovisat. Liksom kommittén anser emellertid utskottet att det vore ägnat att förvåna om framställningar med motiv från ett så känsloladdat område som sexuallivet inte under vissa omständigheter skulle kunna ge psykiska skadeverkningar av olika allvarlighetsgrader hos enskilda personer. Vad gäller framställningar med våldsinslag har man, som kommittén funnit, anledning att räkna med att dessa innebär en viss risk för skador i form av psykiska störningar och ändrade attityder och värderingar. Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening motiverat att genom särskilda bestämmelser bibehålla en möjlighet att ingripa mot vissa pornografiska framställningar i olika media. En yttersta gräns bör också dras för vad som skall få förekomma beträffande våldsinslag. Gränsen på pornografiområdet bör i enlighet med önskemålen i motionerna I: 1232 och II: 1446 (nr 8) samt I: 1231 och II: 1444 (nr 9) dras på det sätt kommittén förordat; endast de framställningar som uppenbart måste anses förkastliga bör drabbas. När det gäller framställningar med våldsinslag bör bestämmelserna drabba främst de allra grövsta våldsinslagen, d. v. s. utdragna och detaljerade skildringar med grovt våld, våld mot underlägsna eller sjuka individer, och inslag med annan brutalitet, där våldsinslagen i fråga om intensitet och längd inte kan anses motiverade av handlingen. Beträffande den närmare avgränsningen kan utskottet ansluta sig till vad kommittén anfört. Det bör understrykas att denna yttersta gräns inte är avsedd att vara en fast fixerad gräns utan bör vara beroende av de vid varje tid gällande allmänna samhälleliga värderingarna. Som en sammanfattande benämning på de överskridanden av den yttersta gränsen, som enligt utskottets förslag kan komma i fråga, god-

tar utskottet vad kommittén föreslagit, eller således brott mot anständigheten. Bestämmelsen i 7 kap. 4 § 14 tryckfrihetsförordningen bör följaktligen ändras och ges den lydelse som kommittén har föreslagit. I konsekvens härmed bör även den redaktionella ändring göras i 10 kap. 10 § tryckfrihetsförordningen som kommittén föreslagit och som förslagsställarna i motionerna I: 1231 och II: 1444 (nr 9) fört fram (tagande i förvar av tryckt skrift som uppenbart innefattar enligt 7 kap. 4 § straffbart kränkande av anständigheten).

Utskottets ställningstagande innebär att utskottet i sak biträder de i denna del framlagda förslagen i motionerna I: 1232 och II: 1446 (nr 8) samt I: 1231 och II: 1444 (nr 9). Härigenom blir även önskemålen i motionen I: 1242 (nr 7) i viss utsträckning tillgodosedda. Propositionen avstyrks i motsvarande mån.

Vad härefter angår spridningsbestämmelserna synes det utskottet angeläget — — — (lika med utskottet) — — — ungas sedliga fostran. Utskottet tillstyrker sålunda propositionens förslag i denna del och avstyrker motionen II: 1441 (nr 10).»

dels att utskottets hemställan under punkten 5 bort ha följande lydelse:

»5. beträffande frågan om *sårande av tukt och sedlighet m. m.*: att riksdagen

dels i anledning av proposition nr 125 och motionen I: 1242 (nr 7) ävensom motionerna I: 1231 och II: 1444 (nr 9) samt med bifall till motionerna I: 1232 och II: 1446 (nr 8), propositionen och samtliga motioner i vad de i denna del hänvisats till konstitutionsutskottet, för sin del antar följande såsom *utskottets förslag* belemnade lydelse av 7 kap. 4 § 14 tryckfrihetsförordningen:

(*Kungl. Maj:ts förslag*)

(Denna punkt utgår)

(*Utskottets förslag*)

14. *kränkande av den allmänna känslan för anständighet genom grovt sedlighetssårande eller uppenbart förråande innehåll;*
eller

dels i anledning av motionerna I: 1242, I: 1232 och II: 1446 samt I: 1231 och II: 1444 (nr 7—9), alla i vad de i denna del hänvisats till konstitutionsutskottet, förkastar det genom proposition nr 125 framlagda förslaget till ändring i tryckfrihetsförordningen, såvitt avser ändrad lydelse av 7 kap. 4 § 12

dels i anledning av proposition nr 125 och motionen I: 1242 (nr 7) samt med bifall till motionerna I: 1231 och

II: 1444 (nr 9), propositionen och samtliga motioner i vad de i denna del hänvisats till konstitutionsutskottet, för sin del antar följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse av 10 kap. 10 § tryckfrihetsförordningen:

10 §

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Denna paragraf utgår)

(Utskottets förslag)

Tryckt skrift, som uppenbart in-
nefattar enligt 7 kap. 4 § straffbart
kränkande av anständigheten, må
efter beslut av polismyndighet i av-
bidan på förordnande om beslag ta-
gas i förvar. Är fara i dröjsmål — —
— i förvar.

dels i anledning av motionerna I: 1242 samt I: 1231 och II: 1444 (nr 7 respektive 9), alla i vad de i denna del hänvisats till konstitutionsutskottet, förkastar det genom proposition nr 125 framlagda förslaget till ändring av 10 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen

dels i anledning av proposition nr 125 i vad den i denna del hänvisats till konstitutionsutskottet och med avslag på motionen II: 1441 (nr 10), för sin del antar det i *bilaga 1* till detta utlåtande intagna förslaget till ändring av 6 kap. 2 § första stycket tryckfrihetsförordningen.»

Bilaga 1

**Förslag
till
ändring i tryckfrihetsförordningen¹**

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 KAP.

2 §.

Utan hinder av denna förordning gälla om spridning bland barn och ungdom av tryckt skrift, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran, vad i lag är stadgat.

Utan hinder av denna förordning gälla vad i lag är stadgat för det fall att någon

1. förevisar pornografisk bild på eller vid allmän plats genom skyltning eller annat liknande förfarande på sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt eller utan föregående beställning med posten sänder eller på annat sätt tillställer någon sådan bild;

2. bland barn och ungdom sprider tryckt skrift, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran.

Beträffande spridande ————— i lag.

7 KAP.

4 §.²

Med beaktande ————— under 4;

6. ärekränkning mot Konungen eller annan medlem av konungahuset eller mot regent som är satt i Konungens ställe eller skymfande av Sveriges flagga eller vapen eller annat dess höghetstecken;

6. ärekränkning mot Konungen eller annan medlem av konungahuset eller mot regent som är satt i Konungens ställe;

7. förolämpning mot ————— hans befattning;

8. skymfande av främmande makts flagga, vapen eller annat dess höghetstecken;

9. uppvigling, varigenom ————— allmänna angelägenheter;

12. hot, förtal eller smädelse mot folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse;

12. hot, förtal eller smädelse mot folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse; eller

13. skymfande av sådant som av svenska kyrkan eller annat, här i

¹ Omtryckt 1965: 818.

² I prop. 1970: 87 föreslås 4 § 12 få ändrad lydelse. (se KU 1970:31).

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

riket verksamt trossamfund hålles
heligt;

14. *förfarande som sårar tukt och
sedlighet; eller*

15. *ärekränkning mot enskild person.*

Med ärekränkning — — — — — mot honom.

10 KAP.

10 §.

*Tryckt skrift, som uppenbart in-
nefattar enligt 7 kap. 4 § straffbart
brott mot tukt och sedlighet, må ef-
ter beslut av polismyndighet i avbi-
dan på förordnande om beslag tagas
i förvar. Är fara i dröjsmål, må även
utan sådant beslut åtgärd, som nu
sagts, vidtagas av polisman; anmä-
lan därom skall dock skyndsamt gö-
ras hos polismyndigheten, vilken har
att genast pröva, om skriften skall
kvarbliva i förvar.*

(Denna paragraf utgår.)

12 §.

Då enligt 10 eller 11 § beslut med-
delats angående tryckt skrifts tagan-
de i förvar, skall anmälan därom
jämte ett exemplar av skriften, så
snart ske kan, överlämnas till chefen
för justitiedepartementet.

Då enligt 11 § beslut meddelats
angående tryckt skrifts tagande i
förvar, skall anmälan därom jämte
ett exemplar av skriften, så snart
ske kan, överlämnas till chefen för
justitiedepartementet.

Motionärer och motionsyrkanden**1.****I:1234 och II:1447**

Motionärer är i *första* kammaren: fru Segerstedt Wiberg (fp) samt herrar Hernelius (m), Bengtson (cp) och Axel Georg Pettersson (cp). I *andra* kammaren: fru Sundberg (m), fru Anér (fp) och herr Josefson i Arrie (cp).

Hemställan avser: »att riksdagen måtte besluta att behandlingen av proposition nr 125 måtte uppskjutas till höstriksdagen.»

2.**I:1240 och II:1453**

Motionärer är i *första* kammaren: herrar Bohman, Eskilsson, Hernelius, Gösta Jacobsson, Kaijser, Yngve Nilsson, Sveningsson och Virgin (alla m). I *andra* kammaren: herrar Holmberg och Burenstam Linder, Cassel, Eliasson i Moholm samt Hedin och fru Kristensson, herr Magnusson samt fröken Wetterström (alla m).

Hemställan avser: »att riksdagen måtte

1. avslå proposition nr 125.

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om nytt förslag i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen.»

3.**I:1243**

Motionärer är herrar Nils Nilsson (cp), Eric Carlsson (cp) och Karl Pettersson (m).

Hemställan avser: »att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 125 måtte avslå propositionens förslag i de stycken som behandlar skymfande av svensk eller utländsk flagga, vapen eller annat höghetstecken.»

4.**I:1233 och II:1445**

Motionärer är i *första* kammaren: herrar Ernulf och Skagerlund, Sörenson samt Axelson (alla fp). I *andra* kammaren: herrar Nelander och Wiklund i Stockholm, Westberg i Ljusdal, Källstad, Eriksson i Arvika samt Sellgren (alla fp).

Hemställan avser: »att riksdagen måtte, med förklaring att propositionens förslag i ifrågavarande del inte kunnat oförändrat godtagas,

dels såsom vilande för behandling i grundlagsenlig ordning antaga följande lydelse av tryckfrihetsförordningens 7 kap. 4 § första stycket, punkt 13, nämligen »brott mot religionsfriheten genom skymfande av sådant som enligt annans trosuppfattning hålles heligt»,

dels för sin del antaga följande lydelse av brottsbalkens 16 kap. 9 §, nämligen: »Den som i strid mot rätten till religionsfrihet offentligen skymfar sådant som enligt annans trosuppfattning hålles heligt, dömes för brott mot religionsfriheten till böter eller fängelse i högst sex månader»,

dels som följd härav för sin del besluta att 16 kap. 8 a § brottsbalken fortfarande skall ha denna beteckning».

5.

I:1235 och II:1443

Motionärer är i första kammaren: herrar Svanström och Eric Carlsson, Ernst W. Olsson samt Nils Nilsson (alla cp). I andra kammaren: herrar Fälldin och Larsson i Luttra, Dockered samt fru Jonäng (alla cp).

Hemställan avser: »att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1970: 125 måtte besluta

1. att TF i 7 kap. 4 § vad avser brott mot trosfriden ges följande lydelse: »— — — brott mot religionsfriheten genom skymfande av sådant som enligt annans trosuppfattning hålles heligt»,

2. att BrB 16 kap. 9 § vad avser brott mot trosfriden ges följande lydelse: »— — — den som i strid mot rätten till religionsfrihet offentligen skymfar sådant som enligt annans trosuppfattning hålles heligt, dömes för brott mot religionsfriheten till böter eller fängelse i högst sex månader.»

6.

I:1236 och II:1448

Motionärer är i första kammaren: herrar Svenungsson och Karl Pettersson (båda m). I andra kammaren: herrar Werner och Fridolfsson i Stockholm, Hedin samt Oskarson (alla m).

Hemställan avser: »att riksdagen måtte antaga nedanstående förslag till ändrad lydelse av 7 kap. 4 § mom. 13 tryckfrihetsförordningen.

7 kap.

4 §

Med beaktande av — — — — —
13. skymfande av sådant som enligt annans trosuppfattning hålles heligt.»

7.

I:1242

Motionär är herr Nils Nilsson (cp).

Hemställan avser: »att riksdagen vid sin behandling av proposition nr.

125 måtte avslå propositionens förslag i de stycken som behandlar upphävande av de i propositionen angivna delarna av brottsbalken om tryckfrihetsförordningen avseende sårande av tukt och sedlighet m. m.»

8.

I:1232 och II:1446

Motionärer är i *första* kammaren: herrar Ernulf och Skagerlund, Sörenson samt Axelson (alla fp). I *andra* kammaren: herrar Nelander och Westberg i Ljusdal, Sellgren, Eriksson i Arvika samt Källstad (alla fp).

Hemställan avser: »1. att riksdagen — med förklaring att propositionen inte kunnat oförändrat godtagas — för sin del

dels såsom vilande för behandling i grundlagsenlig ordning antager följande lydelse av tryckfrihetsförordningen 7 kap. 4 § första stycket 14, nämligen »kränkande av den allmänna känslan för anständighet genom grovt sedlighetssårande eller uppenbart förråande innehåll»,

dels beslutar att 16 kap. 11 § brottsbalken skall erhålla följande lydelse: »Den som kränker den allmänna känslan för anständighet genom grovt sedlighetssårande eller uppenbart förråande framställning eller genom att sprida sådan framställning dömes för kränkande av anständigheten till böter eller fängelse i högst sex månader»,

dels beslutar att det lagrum, som i propositionens förslag betecknas med 16 kap. 11 § brottsbalken, erhåller beteckningen 16 kap. 11 a §, samt

2. att utskottet med ledning av vad som nu sagts utformar erforderlig lagtext.»

9.

I:1231 och II:1444

Motionärer är i *första* kammaren: herrar Bengtson och Svanström (båda cp). I *andra* kammaren: herrar Larsson i Luttra och Dockered (båda cp).

Hemställan avser: »att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1970: 125 måtte besluta

1. att TF 7 kap. 4 § i vad avser sårande av tukt och sedlighet ges följande lydelse: »— — — kränkande av den allmänna känslan för anständighet genom uppenbart förråande innehåll»,

2. att TF 10 kap. 10 § ges följande lydelse: »Tryckt skrift som uppenbart innefattar enligt 7 kap. 4 § straffbart kränkande av anständigheten må efter beslut av polismyndighet i avbidan på förordnande om beslag tagas i förvar. Är fara i dröjsmål — — — i förvar»,

3. att BrB 16 kap. 11 § erhåller följande lydelse: »Den som kränker den allmänna känslan för anständighet genom grovt sedlighetssårande eller uppenbart förråande framställning eller genom att sprida sådan framställning dömes för kränkande av anständigheten till böter eller fängelse i högst sex månader»,

4. att det lagrum som i propositionens förslag betecknas 16 kap. 11 § erhåller beteckningen 16 kap. 11 a §».

10.

II:1441

Motionär är herr Börjesson i Falköping (cp).

Hemställan avser: »att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 125 måtte besluta att TF Kap. 6 § 2 erhåller följande lydelse:

Utan hinder av denna förordning gäller vad i lag är stadgat för det fall att någon

1. förevisar pornografisk bild *eller bild med våldsinslag* på eller vid allmän plats genom skyltning eller annat liknande förfarande på sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt eller utan föregående beställning med posten sänder eller på annat sätt tillställer någon någon sådan bild.

2. bland barn och ungdom sprider *eller genom exempelvis annonsering bidrar till spridning* av tryckt skrift, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran.»

11.

I:233 och II:274

Motionärer är i *första* kammaren: herrar Ernulf, Axelson och Skagerlund (alla fp). I *andra* kammaren: herrar Nelander (fp) och Persson i Heden (cp), Rimås (fp), Eriksson i Arvika (fp), Hyltander (fp) samt fröken Ljungberg (m).

Hemställan avser: »att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till lagstiftning om förverkande av ekonomisk vinning genom pornografibrott».